

STORTINGET

Innst. 127 S

(2018–2019)

Innstilling til Stortinget
fra kontroll- og konstitusjonskomiteen

Dokument 12:9 (2015–2016) og Dokument 12:25 (2015–2016)

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Grunnlovsforslag fra Martin Kolberg, Jette F. Christensen, Gunvor Eldegard, Karin Andersen og Abid Q. Raja om ny § 111 (levestandard og helse) og Grunnlovsforslag fra Karin Andersen om ny § 111 i Grunnloven (levestandard og helse)

Til Stortinget

Sammendrag

I Dokument 12 (2015–2016) er det fremsatt to grunnlovsforslag som gjelder rett til tilfredsstillende levestandard og helse.

Siden de fremsatte forslagene gjelder samme grunnlovsbestemmelse, og siden de har samme motivasjon og begrunnelse, velger komiteen å behandle dem i en felles innstilling. Det vises også til Stortingets forretningsorden § 31 fjerde ledd, hvor det fremgår at saker som hører sammen, så langt som mulig skal tas opp i én og samme innstilling. Stortinget må likevel ta stilling til hvert enkelt grunnlovsforslag for seg.

Både forslag 9 og 25 fremmes på bakgrunn av forslagene i Dokument 16 (2011–2012).

Stortingets presidentskap besluttet den 18. juni 2009 å nedsette et utvalg til å utrede og fremme forslag til en begrenset revisjon av Grunnloven med det formål å styrke menneskerettighetenes stilling i nasjonal rett ved å gi sentrale menneskerettigheter grunnlovs rang.

Utvalget avga 19. desember 2011 sin rapport til Stortingets presidentskap. Rapporten er trykt som Dokument 16 (2011–2012).

Menneskerettighetsutvalget foreslo en ny § 111 om rett til en tilfredsstillende levestandard og helse. Utvalgets mindretall, Carl I. Hagen, sluttet seg ikke til forslaget, jf. særmerknad gjengitt i Dokument 16 (2011–2012) punkt 11.4.2.

Utvalget viste til at for at enkeltindivider skal kunne leve et liv i verdighet og samtidig benytte seg av den frihet som alle mennesker er født med, er det essensielt at de mest elementære og grunnleggende menneskelige behov er dekket. Dette er tilgang til mat, vann, klær, bolig og helsehjelp. Utvalget viste videre til at grunnlovfesting av disse rettighetene ikke ville medføre andre rettslige endringer enn selve grunnlovfesting. I dag sikrer den ordinære lovgivningen både sosial trygghet, tilfredsstillende levestandard og best mulig helse. Etter utvalgets syn ville en grunnlovfesting sikre at statens myndigheter også i fremtiden prioriterer det offentlige ressurser på en slik måte at mennesker i Norge kan leve et menneskeverdig liv. Grunnlovfesting ville etter utvalgets syn også kunne være retningsgivende ved utforming av regelverk samt ved iverksettelse av tiltak som kan fremme helse og levestandard i befolkningen.

Om den nærmere begrunnelsen for forslaget vises det til Dokument 16 (2011–2012) s. 234 flg.

Forslaget er tidligere fremsatt i flere alternativer som en del av Grunnlovsforslag 31 (2011–2012), jf. Dokument 12:31 (2011–2012) romertall VII og Innst. 187 S (2013–2014). Forslaget ble behandlet i Stortinget 13. mai 2014, men oppnådde ikke det nødvendige grunnlovsmessige flertall.

Forslag 9 (Dokument 12:9 (2015–2016))

Forslag nr. 9 fra Martin Kolberg, Jette F. Christensen, Gunvor Eldegard, Karin Andersen og Abid Q. Raja gjelder rett til tilfredsstillende levestandard og helse.

Forslagsstillerne fremmer forslaget fra Menneskerettighetsutvalget. Det fremgår av forslaget at statens myndigheter skal respektere og sikre retten til en tilfredsstillende levestandard. Likeledes skal statens myndigheter fremme befolkningens helse og sikre retten til helsehjelp.

Forslagsstillerne fremmer følgende forslag:

«*Alternativ 1:*

Ny § 111 skal lyde:

Statens myndigheter skal respektere og sikre retten til en tilfredsstillende levestandard.

Likeledes skal statens myndigheter fremme befolkningens helse og sikre retten til nødvendig helsehjelp.

–

Dei statlege styresmaktene skal respektere og trygge retten til ein tilfredsstillande levestandard.

Like eins skal dei statlege styresmaktene fremje folkehelsa og tryggje retten til naudsynt helsehjelp.

Alternativ 2:

Ny § 111 a skal lyde:

[Som alternativ 1]

Alternativ 3:

Ny § 111 b skal lyde:

[Som alternativ 1]»

Forslag 25 (Dokument 12:25 (2015–2016))

Forslag nr. 25 fra Karin Andersen gjelder rett til tilfredsstillende levestandard og helse.

Det som skiller dette forslaget fra forslag nr. 9, er at det i bestemmelsens første punktum presiseres at retten til en tilfredsstillende levestandard omfatter den enkeltes grunnleggende behov for mat, vann, klær og bolig.

Forslagsstilleren fremmer følgende forslag:

«*Alternativ 1:*

Ny § 111 skal lyde:

Statens myndigheter skal respektere og sikre retten til en tilfredsstillende levestandard, herunder den enkeltes grunnleggende behov for mat, vann, klær og bolig. Likeledes skal statens myndigheter fremme befolkningens helse og sikre retten til nødvendig helsehjelp.

–

Dei statlege styresmaktene skal respektere og trygge retten til ein tilfredsstillande levestandard, medrekna den einskildes behov for mat, vatn, klede og husvære. Like eins skal dei statlege styresmaktene fremje folkehelsa og tryggje retten til naudsynt helsehjelp.

Alternativ 2:

Ny § 111 a skal lyde:

[Som alternativ 1]

Alternativ 3:

Ny § 111 b skal lyde:

[Som alternativ 1]»

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, lederen Dag Terje Andersen, Eva Kristin Hansen og Magne Rommetveit, fra Høyre, Svein Harberg og Bente Stein Mathisen, fra Fremskrittspartiet, Mazyar Keshvari og Ulf Leirstein, fra Senterpartiet, Nils T. Bjørke, fra Sosialistisk Venstreparti, Torgeir Knag Fylkesnes, og fra Kristelig Folkeparti, Hans Fredrik Grøvan, viser til at det er fremmet to grunnlovsforslag om rett til tilfredsstillende levestandard og helse. De fremsatte forslagene bygger på Menneskerettighetsutvalgets forslag og er tidligere fremsatt som en del av Grunnlovsforslag 31 (2011–2012). Ingen av forslagene oppnådde imidlertid det grunnlovsmessige flertall ved behandlingen i Stortinget.

Komiteen viser til at vi har en omfattende lovgivning i Norge som er ment å ivareta behovet for sosial trygghet, tilfredsstillende levestandard og best mulig helse. I første rekke gjelder dette folketrygdloven, som skal sikre økonomisk trygghet ved arbeidsledighet, sykdom, uførhet og alderdom. Folketrygdloven, dekker imidlertid ikke alle forhold og suppleres av sosialtjenesteloven, pasientrettighetsloven, folkehelseloven, husleieloven mv.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, mener at dagens lovverk ivaretar den nødvendige lovregulering for å sikre borgerne en tilfredsstillende levestandard og helse.

En grunnlovsfesting av denne typen rettigheter vil gjøre det vanskelig for senere stortingsflertall å endre lovgivningen blant annet fordi det er Høyesterett som i siste instans tolker rekkevidden av Grunnloven. Over tid vil dette forsterke rettsliggjøringen på bekostning av folkestyret.

Flertallet foreslår at forslagene til ny § 111, samtlige alternativer, ikke bifalles.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at mennesker trenger å få dekket grunnleggende behov, som mat, vann, klær, bolig og helsehjelp, for å være frie. Grunnloven har i dag ingen bestemmelser om retten til tilfredsstillende levestandard. Det er en lang rekke andre land som har grunnlovsfestet lignende rettigheter, og sosial trygghet er omtalt i konstitusjonene til alle de andre nordiske landene. Den finske, svenske og islandske grunnloven har alle konkrete grunnlovsformuleringer knyttet til retten til til-

fredsstillende levestandard. Norge er også blant OECD-landene som har grunnlovfestet færrest rettigheter.

De tte medlem viser til at retten til en tilfredsstillende levestandard i dag er omhandlet i FN-konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter. I Dokument 16 (2011–2012) argumenterer utvalget for at en grunnlovfesting av dette prinsippet vil kunne ha rettslig betydning. De skriver blant annet:

«En grunnlovsbestemmelse om rett til sosial trygghet, tilfredsstillende levestandard og helse vil dermed sikre at statens myndigheter også i fremtiden prioriterer det offentliges ressurser på en slik måte at mennesker i Norge kan leve et menneskeverdig liv.»

Det argumenteres her også med at en slik grunnlovfesting vil kunne ha en symbolsk betydning ved å synliggjøre at blant annet sosial trygghet er en overordnet verdi i Norge. Dette medlem deler disse vurderingene og mener det er på tide at Norge følger etter sine nordiske naboer og får grunnlovfestet rettigheten til en tilfredsstillende levestandard.

De tte medlem støtter primært formuleringen i forslag 25, alternativ 2, fra Karin Andersen, hvor det presiseres at retten til en tilfredsstillende levestandard omfatter den enkeltes grunnleggende behov for mat, vann, klær og bolig.

På dette grunnlag innstiller dette medlem på ny § 111 a, slik at bestemmelsen skal lyde:

«Statens myndigheter skal respektere og sikre retten til en tilfredsstillende levestandard, herunder den enkeltes grunnleggende behov for mat, vann, klær og bolig. Likeledes skal statens myndigheter fremme befolkningens helse og sikre retten til nødvendig helsehjelp.

–

Dei statlege styresmaktene skal respektere og tryggje retten til ein tilfredsstillande levestandard, medrekna den einskildes behov for mat, vatn, klede og husvære. Like eins skal dei statlege styresmaktene fremje folkehelsa og tryggje retten til naudsynt helsehjelp.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Dokument 12:25 (2015–2016) – Grunnlovsforslag fra Karin Andersen om ny § 111 (levestandard og helse) – alternativ 2 – bifalles.

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentene og råder Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

I

Dokument 12:9 (2015–2016) – Grunnlovsforslag fra Martin Kolberg, Jette F. Christensen, Gunvor Eldegard, Karin Andersen og Abid Q. Raja om ny § 111 (levestandard og helse) – samtlige alternativer – bifalles ikke.

II

Dokument 12:25 (2015–2016) – Grunnlovsforslag fra Karin Andersen om ny § 111 i Grunnloven (levestandard og helse) – samtlige alternativer – bifalles ikke.

Oslo, i kontroll- og konstitusjonskomiteen, den 15. januar 2019

Dag Terje Andersen

leder

Ulf Leirstein

ordfører

